

ทำให้ ๗,๐๐๐ ตำบล หายจน เศรษฐกิจข้างบนสบายมือ

ทำให้ประชาชนทั้ง ๗,๐๐๐ ตำบล หายจนโดยไม่ยาก!

ถ้าเข้าใจ ๒ เรื่องให้ดี

ถ้าประชาชนทั้ง ๗,๐๐๐ ตำบล หายจน จะมีอำนาจซื้อมาก ทำให้เศรษฐกิจข้างบนเจริญและมีความมั่นคง ไม่วุ่นวายเกินไปเช่นปัจจุบัน

อะไรที่ฐานแข็งแรงก็จะมั่นคง

การพัฒนาที่แล้วมาของเราเป็น “การพัฒนาแบบทุบฐาน” ให้อ่อนแอทุกทาง ทั้งฐานทางสังคม ฐานทางเศรษฐกิจ ฐานทางวัฒนธรรมฐานทางสิ่งแวดล้อม และฐานทางการเมือง เมื่อฐานอ่อนแอ สังคมทั้งหมดก็ทรุดตัวลง และพังทลาย

ที่จริงเรื่องการทำให้ฐานล่างเข้มแข็งเป็นเรื่องไม่ยาก ถ้าเข้าใจ แต่การที่คนข้างบนไม่เข้าใจ ทำให้แก้ปัญหาไม่ได้ผล เพราะระบบรัฐ และระบบการศึกษาไทยรวมทั้งมหาวิทยาลัย ได้ทิ้งฐานล่างไปเป็นเวลานาน

การจะทำอะไรให้ได้ผลต้องใช้ความจริง การไม่ใช้ความจริง ทำเท่าไรๆ ก็ไม่ได้ผล ต่อไปนี้คือความจริง ๒ ประการ ซึ่งถ้าเข้าใจจะแก้ไขให้หายจนโดยไม่ยาก

๑. ทูทางสังคมเป็นปัจจัยให้เศรษฐกิจดี

ที่แล้วเราไปใช้แนวทางว่าทำเศรษฐกิจให้ดีแล้วสังคมจะดี ซึ่งสวนทางกับความจริง แล้วผลเป็นอย่างไร ก็เห็น ๆ กันอยู่

ทูทางสังคม (social capital)

เป็นปัจจัยให้เศรษฐกิจดี การเมืองดี และศีลธรรมดี

โรเบิร์ต พูทน์ ศาสตราจารย์ที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ไปทำวิจัยที่อิตาลี อิตาลีเหมือนมี ๒ ประเทศในประเทศเดียวกัน คือตอนเหนือแควมิลาน ทอริโน เศรษฐกิจดี การเมืองดี และศีลธรรมดี แต่ตอนใต้ เช่นแถบซิซิลีนั้นยากจน นออล คอร์รัปชัน มีมาเฟีย ฆ่าหัวคะแนน ฯลฯ คำถามคืออะไรทำให้สังคมตอนเหนือกับตอนใต้แตกต่างกันถึงปานนั้น ทั้ง ๆ ที่อยู่ในประเทศเดียวกัน และใช้กฎหมายฉบับเดียวกัน เป็นเพราะเศรษฐกิจดีนำมาก่อน แล้วจึงทำให้การเมืองดี ศีลธรรมดี หรือเป็นตัวอื่นนำ เมื่อตั้งคำถามแล้วก็เก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ว่าคำตอบคืออะไร คำตอบที่ได้ชัดเจนมากคือ Civic tradition นำมาก่อนแล้วเศรษฐกิจจึงดี

พูทน์ได้เขียนผลการวิจัยเรื่องนี้เป็นหนังสือขายดีมากเล่มหนึ่งชื่อ Making Democracy Work : Civic Traditions in Modern Italy คือประชาธิปไตยที่จะได้ผลนั้นต้องเป็น “ประชาธิปไตยทางราบ” ไม่ใช่ “ประชาธิปไตยทางตั้ง”

Civic tradition หมายถึงการที่ประชาชนมีวัฒนธรรมรวมตัวกัน ทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมาก ที่เรียกว่า มีความเป็นประชาสังคม (civil society) หรือสังคมเข้มแข็ง หรือการมีทูทางสังคม ตรงกันข้าม สังคมที่มีความสัมพันธ์กันด้วยอำนาจ เช่น นายกับไพร่ ผู้อุปถัมภ์กับผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ เรียกว่ามีความสัมพันธ์ทางตั้ง

ทวีปอเมริกาเหนือกับอเมริกาใต้มีทรัพยากรธรรมชาติพอ ๆ กัน หรือได้มากกว่าเหนือ แต่อเมริกาเหนือคือสหรัฐอเมริกา กับแคนาดา มีทูทางสังคมมากกว่าอเมริกาใต้ เศรษฐกิจจึงดีกว่า

รูปธรรมของทุนทางสังคมคือความเป็นประชาคมในระดับต่างๆ
ประชาคมตำบล คือการสร้างทุนทางสังคมที่ทำให้หายจน

ในแต่ละตำบลมีประมาณ ๑๐ หมู่บ้าน มีโรงเรียน ๕ แห่ง วัด ๕ วัด
สถานีนามัย ๑ หรือ ๒ แห่ง มีพัฒนากร มีเกษตรตำบล มีสภาตำบล มี
องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ถ้าคนในตำบลรวมตัวกันเป็นกลุ่มทำ
กิจกรรมต่างๆ ทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ จะหายจน เช่น

มีกลุ่มทำเกษตรผสมผสาน กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มธรรมะ กลุ่มผู้สูง
อายุ กลุ่มสตรี กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มผลิตข้าวปลอดสารพิษ กลุ่มการ
แพทย์แผนไทย และสมุนไพร กลุ่มศึกษาประวัติศาสตร์ตำบล กลุ่มจัดทำ
พิพิธภัณฑ์ตำบล กลุ่มทำธุรกิจชุมชน เช่น เป็นเจ้าของปั้มน้ำมันขนาดเล็ก
เล็ก ตั้งร้านค้าชุมชน จัดการท่องเที่ยวชุมชน มีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์หรือ
กองทุนชุมชน ฯลฯ

การมีกลุ่มร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมเต็มไปหมดทั้งตำบลเช่นนี้จะทำให้
หายจน พร้อมๆ กับการเป็นปากกลับคืนมา เพราะมีการปลูกต้นไม้เป็น
ร้อยๆ ชนิดในการเกษตรผสมผสาน ซึ่งรวมถึงสมุนไพรด้วย

การศึกษาประวัติศาสตร์ตำบล และการสร้างพิพิธภัณฑ์ตำบลทำได้ไม่
ยาก เพราะมีครู มีพระ มีปราชญ์ชาวบ้านอยู่แล้ว ควรสร้างพิพิธภัณฑ์ตำบล
ทุกตำบล โดยไม่ต้องใช้งบประมาณของรัฐเลย คือตกลงกันว่าจะใช้วัดไหน
เป็นที่ตั้ง แล้วรับบริจาคของเก่า เอมาวิจัยและจัดระบบการศึกษาประวัติ-
ศาสตร์ และมีพิพิธภัณฑ์ตำบล จะทำให้เกิดพลังทางจิตวิญญาณอย่างมหา-
ศาล และเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น จัดการท่องเที่ยวชุมชน ก็ต้อง
มองเรื่องสังคม วัฒนธรรม กับเศรษฐกิจ เชื่อมโยงกัน

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ หรือกองทุนชุมชน หรือธนาคารหมู่บ้าน เกิด
จากชาวบ้านถือสัจจะว่าจะออมทรัพย์ แล้วเอามารวมตัวกันเป็นกองทุน
ชุมชน หรือธนาคารหมู่บ้าน โดยมีชาวบ้านเองเป็นผู้จัดการ กองทุนนี้ให้
สมาชิกนำไปประกอบอาชีพ ผลประโยชน์ที่ได้จากการให้กู้ ครั้งหนึ่งเอามา

จัดสวัสดิการให้สมาชิก เช่น การศึกษา การเจ็บป่วย การตาย เมื่อมีกองทุน
ชุมชนชาวบ้านจะเข้มแข็ง และมีความสุขมาก

ขณะนี้กองทุนทำนองนี้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ **ที่จังหวัดสงขลา** กลุ่ม**ครูบ**
ยอดแก้ว และคุณอัมพร ดั่งปาน มี ๒๕๐ กว่ากองทุน มีเงินหมุนเวียน
ประมาณ ๔๐๐ ล้านบาท เฉพาะกองทุนที่ตำบลคลองเปรี๊ยะอำเภอจะนะ
กองทุนเดียวก็มี ๕๕ ล้านบาท และเพิ่มขึ้น ๑ ล้านบาททุกเดือน **ที่**
จังหวัดตราดที่พระสุบิน ปณีโต ส่งเสริม มีกว่า ๑๐๐ กองทุน ธนาคาร
หมู่บ้านโดย**อาจารย์จำนง สมประสงค์ และคุณวิโรจน์ ศิริรัฐ** ส่งเสริม มี
ประมาณ ๘๐๐ แห่ง มีเงินหมุนเวียนกว่าพันล้านบาท มีกองทุนแบบเครดิต
ยูเนียน ที่บาดหลวงคาทอลิกส่งเสริมอีกเป็นร้อยแห่ง ฯลฯ

กองทุนชุมชน เป็นกระบวนการทางสังคม ซึ่งต่างจากธนาคารพาณิชย์
หรือแม้แต่ ธ.ก.ส. เพราะการจัดการมีคุณภาพสูงกว่า และค่าจัดการต่ำ
มาก รวมทั้งสร้างสวัสดิการสังคมไปในตัว รัฐไม่มีเงินจะมา จัดสวัสดิการ
สังคมได้ทั่วถึง แต่โดยมีชุมชนเข้มแข็งขึ้นเต็มประเทศ สวัสดิการชุมชน
ก็จะมีขึ้นทั้งประเทศโดยรัฐไม่ต้องออกเงิน

ที่เล่ามานี้เป็นอย่างย่อที่สุด เพื่ออธิบายว่าทุนทางสังคมนั้นทำให้
หายจนได้อย่างไร

ถ้าคนข้างบนทำความเข้าใจเรื่องนี้ จะทำให้เกิดเศรษฐกิจพอเพียง
โดยไม่ยาก กำลังที่เรามีอยู่ทั้งภาครัฐและเอกชนนั้นเกินพอที่จะทำให้ทั้ง
๗,๐๐๐ ตำบล หายจนได้ทั้งหมด

หมายเหตุ

ถ้าอยากกินมะม่วง แล้วสนใจแต่ลูกมะม่วงเท่านั้น โดยไม่สนใจต้น
มะม่วง หรือโคนต้นเอาลูกเลย จะกินได้ครั้งเดียวแล้วก็ไม่มีกินอีก ลูก
มะม่วงคือเศรษฐกิจ ต้นมะม่วงคือทุนทางสังคม ถ้าปลูกต้นมะม่วงแล้ว
ลูกมะม่วงมันก็ออกมาเอง มีกินเรื่อยไป

๒. คนจนใช้หนี้ได้

มักมีความเข้าใจผิดว่าคนจนใช้หนี้ไม่ได้ เพราะเห็นคนข้างบนเบี้ยวก้นจนเคย คนจนก็จนจนจนตรอก จะเอาอะไรมาใช้หนี้ ดังที่เป็นหนี้ ธ.ก.ส. เป็นต้น

แต่ถ้าไปดูกองทุนชุมชนดังที่เล่ามาข้างต้น หรือกองทุนพัฒนาชุมชนเมือง (พ.ช.ม.) จะทราบว่าคนจนใช้หนี้ได้ ๕๕.๕% หรือ ๑๐๐% ธนาคารคนจนซื้อธนาคารกรามีนอันมีชื่อเสียงของบังกลาเทศ ก็พบเช่นเดียวกัน ในกระบวนการทางสังคม ญาติพี่น้อง เพื่อนสมาชิกกลุ่ม จะดูแลควบคุมกันเองให้มีการใช้หนี้ มิฉะนั้นจะเสียหาย และกระทบผลประโยชน์ของส่วนรวม

การให้กู้ผ่านกระบวนการทางเศรษฐกิจจะมีหนี้สูญมาก
การให้กู้ผ่านกระบวนการทางสังคมเกือบไม่มีหนี้สูญหาย

นี่ก็เป็นอานิสงส์ของทุนทางสังคม

ถ้าทราบว่าคนจนใช้หนี้ได้ จะเปิดทางออกให้มากมาย โดยอาจจะมีกองทุนของรัฐ หรือเอกชน ไปให้คนจนกู้ผ่านกระบวนการทางสังคม เงินก็ไม่สูญ แต่กลับเพิ่มพูนขึ้น พร้อมๆ กับทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น

รัฐบาลอาจปรับให้ธนาคารออมสิน ธ.ก.ส. และธนาคารเพื่ออาหาร-สังเคราะห์ ซึ่งมีสินทรัพย์รวมกันประมาณ ๗๐๐,๐๐๐ ล้านบาท เป็นธนาคารเพื่อสังคม ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งในเมืองและชนบท ได้ทั่วประเทศ

หรือประชาชนจำนวนมากอาจจะรวมตัวกันออกเงินคนละไม่มาก จะได้เงินก้อนใหญ่ ตั้งบริษัทชุมชน เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และให้ชุมชนเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ เช่นผู้แสดงเจตจำนงซื้อหุ้นบางจาก อาจรวมตัวกันทำ ทำนองนี้

เรื่องสร้างทุนทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจนี้ ผมเขียนไว้ที่อื่น
ยาวกว่านี้ เช่น ในปาฐกถา ป่วย อังภากรณ์ เมื่อ ๕ มีนาคม ๒๕๕๑ เรื่อง
“ยุทธศาสตร์ชาติ” หรือในหนังสือชื่อ “ประชาคมตำบล : ยุทธศาสตร์
เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศีลธรรม และสุขภาพ” ที่นายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์
เป็นบรรณาธิการ พิมพ์ที่สำนักพิมพ์มติชน

ขอให้เพื่อนคนไทยพยายามทำความเข้าใจเรื่องทุนทางสังคม ในฐานะ
เป็นปัจจัยทำให้เศรษฐกิจดี แล้วช่วยกันปลูกต้นมะม่วงหรือสร้างทุนทาง
สังคม แล้วเราก็จะได้ลูกมะม่วง หรือเศรษฐกิจมาเอง และถ้าคณะกรรมการ-
การนโยบายสังคมที่รัฐบาลกำลังจะตั้งขึ้นมา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้
สังคมไทยก็จะหายจนเร็วขึ้น